

УИЛЯМ САРОЯН
ЧОВЕКЪТ С ФРЕНСКИТЕ
ПОЩЕНСКИ КАРТИЧКИ

Превод от английски: Нели Константинова, 1971

chitanka.info

Той имаше вид, ако можеше да се оприличи, на нечестив вариант на Исус Христос или на човек, който тъй дълго е водил свят живот, че това го е довело до лудост, поради което внезапно е решил да наруши своята святост. Обичаше да казва „Все едно“ или „Не ме интересува“ и беше много трудно да разбереш какво има предвид. От време на време се явяваше спретнат и вътрешно успокоен; лицето му беше гладко избръснато и тънките му червеникави мустачки напомняха нещо библейско; усмихваше се тъжно, загледан в състезателното табло, и назоваваше имената на различните коне: Мис Юнивърс, Сейнт Дженсънд, Мери Чатър и тъй нататък.

Смятах го за русин, но това нямаше значение, пък и не ми беше работа да го питам за лични неща. Постоянно беше без пукната пара и без цигари, а аз общо взето имах цигари или кесийка с тютюн и цигарени книжки. Никога и никого не беше помолил за цигара, а всъщност и от мен не бе поискал. Просто му подавах пакета или кесийката с тютюна. По такъв начин се и сприятелихме. Изглеждаше безкрайно печален, като Христос на иконите, особено когато биваше избръснат. После изведнъж преставаше да се бръсне и караше така брадясал по цяла седмица, понякога и две.

Неговата мизерия ме измъчваше, искаше ми се да мога някак си да му помогна. От време на време ходехме в една евтина гостилница на Трета улица под Хоуърд, където само за двайсет цента можехме да получим цял обяд — готвено с месо и десерт включително. Залагах на конете, които той предлагаше, за да мога, ако спечелят, да му дам част от парите, без да го засегна. Те обаче рядко печелеха и това просто го влудяваше, почваше да мърмори на собствения си език, руски или словенски, и крачеше напред-назад из помещението на улица Опера № 1, където ставаха залаганията.

Наближаваше петдесетте, но младееше, беше доста висок и доста жилав и по свой начин доста особен. Намираще се в много окаяно състояние, но нещо в поведението му подсказваше, че това е случайност и грешка и че всъщност самият той е човек, който трябва да внушава респект и уважение. Разбирах кога е спал без покрив над главата си и не ни ли вървеше с конете, измъквах се от тотализатора, прекосявах улицата и отивах в кръчмата, дето почвах да играя комар. На карти обикновено ми вървеше повече, отколкото с конете и спечелех ли, хуквах обратно, пусках му в ръката половин долар, без

никой да забележи, и двамата нищо не казвахме. Колкото и да е странно, той разбираше, че парите не са за залагане и на следния ден виждах, че е имал легло и си е отспал.

Няколко месеца го виждах всеки ден, разговаряхме за конете. Познавах още десетина мъже като него и това беше някакво съвсем дискретно приятелство, без единият да се интересува от името на другия. Мислех за него като за високия русин и така карахме.

Нещата вървяха от лошо по-лошо. Дълго време всички мъже на улица Опера № 1 губеха и аз споделях съдбата им. Спомням си деня, когато влязох в тотализатора с последния си половин долар и изслушах високия русин, като обсъждаше кой кон би спечелил. Заложих на Дарк Сий, седнах до русина, запалих една Бул Дърам и зачаках. Бях заложил на най-силния кон, а той взе, че излезе втори, като загуби само с една глава. Струва ми се, че това бе единственият случай в живота ми, когато наистина бях в напрежение от играта. И за двама ни беше еднакво тежко, и двамата скочихме и взехме да крачим нагоре-надолу, ругаехме на себе си, споглеждахме се и пак ругаехме. „Ама и този кон! — каза русинът. — Само като си помислиш — толкова хубаво да бяга през цялото време и накрая да загуби само с една глава!“ И продължи да псува на руски. След известно време се успокоих и казах, че утре може би ще ни потръгне — вечната илюзия на комарджиите! Щастливият ден бе винаги утрешният. Тази нощ стоях до два часа в кръчмата на отсрещната страна на улицата и бях ужасно гладен. Около два излязох да се помотая из града и в девет сутринта се върнах на улица Опера № 1. Дошъл бях пръв, умирах от студ и имах нужда от едно кафе.

Към десет дойде и русинът. Намислил бях да скрия от него състоянието си, но явно не съм бил убедителен, защото видях, че той разбра какво ми е; когато минаваше през летящата врата, аз се бях запътил натам просто за да съм в движение и да се поразсъня, той ме видя и на лицето му се появи болезнено изражение, сякаш негова, а не моя бе вината, сякаш моята безсънно прекарана нощ бе негов грях и сякаш гладувах заради него.

Той обаче нищо не каза и се загледа в таблото да види как вървят надбягванията. Жадуваше да запали, но аз нямах нито цигари, ни тютюн, а и нищо не можех да предприема. Най-сетне той излезе все тъй, без да продума, и след половин час се върна, запалил цигара.

Подаде ми кесийката, свих си една цигара и запуших. Димът ме поободри и залъга глада ми за известно време. Подозирах, че е излизал да проси, нещо страшно унизително за него, но той е сметнал, че *трябва* да го стори, и аз взех да се ядосвам на себе си.

Целия ден говорихме за коне. Всеки от нас знаеше, че другият няма пукната пара, и като свършиха надбягванията, си тръгнахме. Не зная той къде е отишъл, но аз се върнах в кръчмата и седнах там. Късно през нощта дойде едно момче, на което веднъж бях помогнал с нещо, видя ме и седна на моята маса, разправяйки, че малко му провървяло. Преди да си отиде, ми подаде половин пакет цигари и четвърт долар, без да продума, тъй че можех да си взема някакво свястно ядене и да запаля. Макар че кръчмата бе обляна от електрическа светлина, унесох се в полудрямка и към два през нощта вече не се чувствах така уморен.

Пак обикалях из улиците, докато стане девет, после влязох в тотализатора. Русинът бе вече там, чакаше да види как съм. И той не бе спал, а по лицето му растеше четиридневна брада. Изглежда, не можеше да се понася, беше изпълнен с омерзение към себе си. Подадох му пакета цигари и запушихме.

Към десет сутринта излезе, без да продума, и когато се върна след половин час, разбрах, че нещо го гнети. Искаше му се да излезем от положението, несъмнено имаше някакво хрумване, но то го потискаше. Надявах се, че не за кражба е мислил, но каквато и идея да имаше, не изглеждаше приятна. Най-после ме повика при себе си и за първи път, откакто го познавах, усетих, че на времето е бил дълбоко уважаван човек, човек с достойнство. Разбрах това по учтивия жест, с който ме извика да останем насаме, във от тотализатора. Излязохме на улица Опера № 1 и той извади от вътрешния джоб на самото си един плик. Пликът беше с френска марка. Изглеждаше унижен, смачкан и просто не на себе си.

— Исках да поговоря с теб — каза той с известен акцент. — Не знам какво да сторя, а това е всичко, което имам. То е твое. Ще направя каквото мога и вероятно ще имаме малко пари. — Каза това, без да ме погледне в очите. Притесних се ужасно. — Това е всичко, което имам — каза той. — Някакви мръсни картички. Мръсни френски картички. Ако искаш, ще опитам да ги продам по десет цента. Имам двацетина.

Не можех да се понасям, стана ми неудобно заради него. Той тръгна надолу по улица Опера към улица Мишън. Не ми идваше на ум какво да му кажа. Бях просто стъписан, а ми се искаше да му кажа нещо, от което да усети, че ми се иска преди всичко да запази достойнството си, да не прави нищо, което сам не би пожелал да стори, нищо, което дори не би му хрумнало да извърши, ако не знаеше, че съм без петак, гладен и бездомен. Стояхме на тротоара на улица Мишън. Не можех да кажа нищо, но трябва да съм изглеждал доста объркан, защото най-сетне той проговори.

— Благодаря ти, много съм ти благодарен.

Близо до ъгъла имаше боклукджийска кофа. Той се обърна усмихнат, както самият Христос се усмихва от някои картини, и се отдалечи. Като наближи кофата за смет, вдигна капака и видях, че пуска плика вътре. После тръгна бързо, като сигурно си мислеше: „Е добре, поне му предложих да се опитам да му помогна, макар и по такъв начин, а сега съм свободен.“ Гледах го, докато се загуби сред дрипавите хора, все още самият той, все още не докрай унижен.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.